

S. c. 268

400 Wm

J. VII, 891.

~~III 410 J V. 13~~
+

Q

Q. D. B. V.

74

DISSERTATIO INAUGVRALIS PHILOSOPHICA
DE
PHILOSOPHIA
BACONIS VERVLAMII

QVAM
EX INDVLTV AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM
ORDINIS

PRAESIDE
IOH. CHRISTIANO FOERSTER
PHILOSOPHIAE PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO

AD
CONSEQVENDOS SVPREMOS IN PHILOSOPHIA
HONORES

DIE XXIX APRIL MDCCLXXI.

H. L. Q. C.

DEFENDET

A V C T O R
CHRISTIANVS GOTTLOB BIRNER
BRIEGA-SILESIVS.

HALAE
LITTERIS BEYERIANIS.

PHILOSOPHIA
BACONIS VERVM AMI

EX INSPECTU ANTISSIMI PHILOSOPHORVM
ORDINIS

FRANCOFURTI
IOH. CHRISTIANO FORSTER

AD
CONGRVENDOS SVPERIORS IN PHILOSOPHIA

HONORIS

MDCCCLXXII

CHRISTIANVS GOTTLOB BIRNER
BRIGAE-SCHLVS

FRANCOFURTI
LITTEAE PETERIANAE

VIRIS

PERILLVSTRI BV S, ILLVSTRI BV S, GENEROSISSIMIS,
SVMME VENERABILIBV S, CONSVLTISSIMIS,
AMPLISSIMIS ATQVE SAPIENTISSIMIS

A D

REGIMEN ET AD CONSISTORIVM SILESIAE SVPERIORIS
CONSTITVTIS

DOMINIS

P R A E S I D I

CETERISQVE

CONSILIARIIS REGIIS.

NEC NON

VIRIS

ILLVSTRI, CONSVLTISSIMIS, PRVDENTISSIMIS

DOMINIS

D I R E C T O R I

C O N S V L I

E T

S E N A T O R I B V S

CIVITATIS BRIEGENSIS

PATRONIS ET FAVORIBV S

OMNI PIETATE AETERNVM COLENDIS

HANC DISSERTATIONEM TANQVAM DOCUMENTVM

GRATISSIMAE MENTIS

PRO INNVMERIS IN SE COLLATIS BENEFICIIS

OFFERT

SEQVE ET RES SVAS COMMENDAT

OBSERVANTISSIMVS
CHRISTIANVS GOTTLOB BIRNER

DISSERTATIO INAUGVRALIS

DE

PHILOSOPHIA
BACONIS VERVLAMII.

Magnorum virorum ingenia nosse, quidque cuique peculiare atque proprium sit, haud ignorare, hoc oppido multam vtilitatem sponder. Verum non sufficit, vitam ipsorum scire, muna eorum nosse, scriptaque, quibus inclauerunt, nominare; recte qui de magni viri eruditione atque

A

meri-

meritis iudicare cupit, praecipua ipsius, quibusque emolumentis litauerit eruditioni, ante oculos habeat, necesse est.

Sunt alii arte & eruditione, alii muneribus publicis & sapientiorum, quae ad vniuersitatem pertinent, clariores, ita, vt non semper isti hisce adnumerari neque vltimo loco nominari & ex eruditionis nomine laudari possint. Longe alia verum, profundum atque sagacem constituunt eruditum, illae nimirum animi dotes, quae magis meditationibus aluntur, quam negotiis, quae rerum facies perscit, & longe alia sunt quasi dona politici naturalia, quae in applicatione, actiuitate & iudicii practici acrimonia ponenda sunt. Hinc etiam euenire solet, vt, qui forte multa laude in scientiis versatus est, exiguo saepe emolumento negotia gerat, in quibus non tanta opus est eruditio, quanta potius civilis prudentia & animi robur, quo obstacula vincantur, quae non in museo, sed in vita inque mundo nobis obiiiciuntur.

Ego vero haec a me dicta potissimum de Celeberrimo verique Immortali *Bacone Verulamio* valere, haud sine iure arbitror, qui, dum & eruditione & muneribus ciuilibus splendidissimis inclaruit, eruditus longe post se reliquit politicum & gloriosum muneribus fungentem. Quum itaque de apta ad disputandum materia cogitauerim, me non inutiliter esse acturum existimo, si pro ingenio meo, quod sentio, quam sit exiguum, de Bacono quaedam philosopharer deque ipsius in eruditionem oppido immortalibus meritis. Haud putabit aequus lector, me pingere Baconis, ingenium meritaque ipsius ita designare velle, vti debent: non enim sum nescius, maximam ex mea parte futuram esse leuitatem, si tantam mihi sumerem materiem, disputationis limites longe, vires meas longissime superantem. Non frustra agam, si modo pauca, de eius philosophia deque ipsius in vniuersam eruditionem meritis disceptem.

§. 2.

Non pertinet ad praesens meum negotium, summi Viri vitam describere, quae a pluribus me longe superantibus descripta est;

est; *) adponam tantum ex ista quaedam, quae quidem scopus mihi praefixus requirit.

Disciplinae & scientiae vix caput extollere coeperant, neque tamen eum in modum, vti debent, tunc tractabantur. Philosophia, quae tempore Elisab. Reginae & Jac. primi adeo in Anglia aestimabatur, adhuc vetus illa ieiuna erat, qua verba pomposa, qua vsus satis sterilis, aristotelica nempe. Iuuenis Baconus dum in ista instituebatur. magni equidem fecit Aristotelem, sed statim animaduertit, pauci certe eam esse philosophiam in vita emolumentum, quippe cum ad contentiones modo & ad altercationes eam vtilem esse, probe perspexerit, quod de ipsa iudicium tulit, cum nondum annum decimum sextum egressus erat, & ita, prouti iuuenis iudicauerat, in virili quoque ac in senili aetate iudicabat, quum iam esset, vti eum nominat vitae descriptor, *ornator & ornamentum eruditionis*. Adponam ipsum Baconis de aristotelica philosophia iudicium, quod seruauit Rauleius, suisque verbis expressit, **) vnde non minus iudicii maturitas, quae in ista aetate rarior esse solet, quam ipsum studium de eruditione ita bene merendi perspici potest, vt veram spondeat hominibus utilitatem.

§. 3.

Quando rectum de eruditi ingenio ferri debet iudicium, alia sunt obseruanda a iudice, quibus neglectis tantum abest, vt solide iudicet, vt potius rerum statusque ignarus non nisi sinistre iudicare queat. Eas itaque scriptas esse diiudicanti leges, censeo, quae ex ipsa natura eruditi, & scientiarum statu desumi debent. Potissimum esse debet memoria illius temporis, quo vixerit eruditus, vt ne eum diiudicet sine omni ad aetatem respectu. Quod si hodie omittere vellemus, profecto multi inter veteres celeberrimi non il-

A 2

li

*) Praefixa est vita ipsius operibus eius, quorum altera editio eaque optima est & anglicana, 1729. in quatuor vol. in fol. & Westenii in 6. vol. in 12mo, altera Hafniae in folio, qua vltima & ego vtor. Huic praefixa vitae ipsius Baconis descriptio est *Rauleii* biographiae latina versio. Optima eius vitae narratio est in biographia britannica, cuius versio edita est ab anno 1754. Halae, vol. 1. pag. 301. 199.

**) Being a philosophy only strong for disputations and contentions but barren of the production of works for the benefit of the life of man, in which mind he continued to his dying day.

li forent, qui tamen sunt, si temporis habetur ratio. Emendantur scientiae, augentur & ad maiorem vtilitatem euehuntur; verum emendare longe facilius est ac inuenire, augmentaque minori facilitate inuentis addi queunt, quam prima & praecipua primo explicare, quae quippe fundamenta sunt omnium postea inuentorum aut emendatorum. Declarare atque ostendere debet deinde iste, qui solidum ferre cupit de erudito iudicium, quatenam inuenerit, addiderit disciplinis aut in illis emendauerit. Omnes enim scientiae suos habent limites; verum ea non data est hominibus felicitas, vt ad extremos quasi limites possint prouehere disciplinas. Augentur scientiae earumque ita prouehuntur ab erudito limites; & ea ergo, quae praestiterit, sunt nominanda, dum istis vere opitulatus sit scientiis, ita, vt ea si tacentur, numquam completa eruditi imago delineari possit. Haec generatim a nobis dicta iam ad Baconem adplicemus.

§. 4.

Optima vtique gaudebat Vir magnus educatione, in eoque vel omnem posuit operam parens, vt in scientiis atque artibus ita institueretur filius natu minimus, quo postea inde haberet, vnde viuere posset, dum iuxta Angliae leges minor tantum bonorum parentis portio ipsi cedere poterat. Verum, vt ista aetate sectaria eruditio valde adhuc placebat, in philosophia pauciores ante ipsum erant, qui Aristotelis castra deseruerant, plurimique vel omnia se fecisse arbitrabantur, si ea didicerant, quae Aristoteles docuerat. Non est huius loci, hanc philosophandi rationem vberius describere: notum est cuilibet harum rerum non profusus ignaro, praecisionibus mentis, subtilitatibus & argutationibus plenam fuisse adeo amatam philosophiam, vt vbiuis argumentis, non experientiae, naturalibus rationibus, non vero observationibus maxima attribueretur virtus, quo, quid perniciosius cogitari possit, ego ignoro. Multum autem iam est, naeuos vitiaeque videre, quippe cum hisce modo perspectis, feliciter ipsis occurri possit; & hoc primum profecto erat, quod iuueni Bacono ansam dedit, emendandi, quae per tot saecula valuerant & masculae ostendendi, iis vel hominem non formari, vel sapientiam non promoueri, quod tamen finis
omnis

omnis eruditionis esse debet. Has catenas dum fregit Bacon, plus certe effecit, quam si vnam vel alteram modo coluisset scientiam, ita, vt haec ipsa emendata & ad verum vsum per felicia eius studia adplicata fuisset.

§. 5.

Vel omnem eruditionis campum permeauit, & in libello aureo de augmentis scientiarum fertilem designauit scientiarum encyclopaediam, seu catalogum disciplinarum, quae ex parte hucusque prorsus neglectae, vel ex alia parte male tractatae erant. Globum quasi intellectualem vberius in hoc libello, regionesque & cultas & colendas illius designauit. Ego vero, in eo me non errare, existimo, si ad eruditum veri nominis hanc generalem disciplinarum cognitionem refero, qua quippe summaria notitia cuiusuis verum discit pretium, quaque animadvertere debet, quo modo, & qua via singulae tractandae sint, quo felix inde enascatur emolumentum. Nomina vero non solum explicat Bacon nec siccam adponit disciplinarum sciagraphiam, sed sobrie quoque de qualibet iudicat, quomodo hucusque culta fuerit, & quomodo feliciter coli debeat. Felicis autem eruditi notam & istam puto, quod totum ponere calleat, & hoc totum numquam ponere sciet, nisi vniuersa illa gaudet notitia ambitus & combinationis tam diuersarum disciplinarum, quarum quaelibet cum omnibus aliis consistit & ex illis fundamenta desumit.

Si pingendum foret Baconis ingenium, ad studia ipsius & ad molimina descendere deberem, quibus bene & optime de specialibus disciplinis promeruit. Ita historia Henrici VII. ab ipso exarata eum ostendit historicum fidum, &, quod in historico maximum est, vere pragmaticum, qui & eo feliciter esse poterat, dum cum solida eruditione experientias coniunxerat, quas colligendi, negotia & munera publica, quibusungebatur, ipsi simul erant felicissimae occasiones.

§. 6.

Primum, quodque ad vniuersum scientiarum campum pertinet, bene de litteris merendi studium clarissime demonstrat in egregio isto libello, quem eo fine contexuit, vt regulas doceret, ad quas augendae atque emendandae forent scientiae. Pro meo

quidem iudicio hoc scriptum reliquis Baconi palmam praeripit & ob sagacitatem & ob iudicii praestantiam, & ob foecunditatem, ubi vel pluribus eruditus iisque post ipsius aetatem clarissimis ausam dedit, optime de vna vel altera disciplina merendi.

Nouum equidem non exstruxit systema, & adeo non valde amauit plurimum eruditorum operam, qua disciplinas in systema redigere annuntur. Inter illa vitia, quae impediunt, quo minus in pertractandis scientiis maiores profectus faciamus, praematuram atque proteruam (ita ipse appellat hoc studium) reductionem doctrinarum in artes & methodos refert, recteque monet, ita aut parum aut nihil proficere scientias. Difficilius vtrique est, maiorque audacia postulatur, si ea, quae semel in ordinem redacta sunt, ex combinatione sua protrahuntur seorsimque sine respectu ad systema & ad coniungendi modum considerantur. Non ignoro, plures, cum de systemate & eius virtutibus loquuntur, ita commendare systema & systematicam, vti vocatur, cognitionem, vt putent, nullam profus extra systema dari veritatem. Aut volunt, nos nihil certe & solide scire, nisi principia & fundamenta perspecta habeamus, neque ego quid contra hanc sententiam moneo, nisi, quod vage & valde obscure proponatur vera & in cogitando sana ac necessaria regula: aut edicunt, omnia solummodo iudicanda esse ex illo ordine & ex illa combinatione, in quam sunt a systematis conditore redacta, nihilque ego quidem in hac sententia veri video. Veritas non definit esse veritas, si extra consuetum ordinem consideratur, in quo adeo placet illis, quibus haec combinandi methodus placet. Praeterea quoque id haud placet Baconi, quod, dum intellectui & speculationi nimium tribuitur ab illis potissimum philosophis, qui omnia ex principiis & a priori demonstrare volunt, minor detur opera contemplationi naturae atque experientiae, quam quidem debet. Cum Heraclito hos intellectuales homines recte perstrinxit, quod veritatem in microcosmis suis, non in mundo maiori quaerant. Foret vtrique peruersissima cogitandi ratio, si quis vel suo intellectu ad videnda vera & ad euitanda falsa non vteretur nihilque ipsi certum esset, nisi per experientiam clarum: Verum tamen non omnia possunt ex principiis naturalibus legitimo modo explicari, & quum quis vel omnia cognoscenda ita cognoscere quaereret, vt nullam, nisi
viam

viam per demonstrationem, perque argumentationes abstrusiores, tantam putaret, hoc certe nimia reuerentia esset & quasi adoratio intellectus humani. Neque minus, quod etiam Bacon recte obseruauit, ex hoc fundamento aliud neque leuius scientiis oritur detrimentum. Habent nempe eiusmodi homines suos conceptus, sua principia atque elementa in alta admiratione, & istis postea imbuiere solent omnes meditationes omnesque suas opiniones, ita vt cuncta ex illis illustrare, aut confirmare, quam male etiam cohaereant, annuntantur.

§. 7.

Plura adhuc alia eruditionis sunt impedimenta, in quibus detegendis & examinandis multus fuit Bacon. Quumque non adeo homines differant, vt, quibus ineptiis capiuntur in vna aetate, in alia iis prorsus careant; non sui modo temporis vitia designauit, sed & nostri aevi, in quo tot eruditi eadem committunt, vt aequali iure virilis ista designatio ad nostra saecula pertineat. Praecipue vero tres doctrinarum intemperies pinxit; quae, vti tunc placebant multis, hodie haud displicent iis, qui eruditionem quidem colunt, sed, dum illius verae naturam ignorant, vmbra capient eamque ipsam arbitrantur eruditionem. Primam hanc intemperiem constituit doctrinam *fucatam & mollem*, quam omnium turpissimam & in solis vanissimis affectationibus positam, cum ratione iudicat. Omne etenim illud quum vanum sit, in quo vel veritas deficit vel vsus; vmbra eruditionis solummodo est, si pomposa vocabula producuntur, pro rebus venditantur, & ista eruditionis apex putantur, iisque accuratius examinatis nihil veri, nihil proficui deprehenditur. Vocabula sunt veritatis modo imagines, sed si id esse desinunt, inania erunt nomina, quae destruere debent naturam & animam scientiarum. Conquestus est Baconus de hac intemperie, quae tot corruerit suae aetatis homines; nos vero felices essemus, si nobis nulla occasio foret, dolendi hanc ipsam nostri aevi intemperiem, potissimum in hac vel illa disciplina adeo placentem. Quot nomina? quot inanes argutationes audiuntur, proponuntur ex vna parte vt gemmae, arripiuntur ex altera vt veras eruditionis thesauri? Et vtilitas inde? nulla, dum postea nullas istorum in vita vsus, nulla inde ad alias vere vtilis disciplinas applicatio. Huc & pertinent egregiae illae demonstrationes, quae, dum

dum neminem conuincunt, nisi sit vel intimae admissio in schola ita loquente & ita demonstrante, discipulus; demonstrationes & studium solide probandi, aliis ludibrio exponunt, vel, dum euincunt, quorum conuictio non poscitur, quia certa & indubitata menti obuerfantur, vanitatem produunt, qua vel nihil magis ridiculum cogitari potest, quia conclusiones non negantur, tamen vt solida, vt certa quaeuis euadant, tam alte tamque subtiliter demonstrantur, vt vel fortem eruditorum huius generis doleat iste, qui cum ratione modo poscit demonstrationes; vel tunc demum dubitare incipiat, postquam adeo turbata est ipsius cognitio insignibus demonstrandi moliminibus.

§ 8.

Alteram intemperiem quaerit Bacon in vanis altercationibus, quibus non nisi *litigiosa* oritur eruditio. Vti prima illa, de qua antea locutus sum, magis ad verba pertinet quam ad res, quae significantur, ita opposita est ratio huius iam nominatae. Vanitas est erudita, si quis in umbra tantum quaerit eruditionem, nec minor est vanitas, si in rebus nullius fere momenti. Subtiliter & acute cogitare, magna est humanae cognitionis virtus, sed cassas subtilitates venari, quaestiones mouere intricatas sed inanes, hoc certe vitium eruditi est, quod multum obest eruditioni. Tam magnus est numerus rerum dignarum atque nobilium, in quarum studio laudabiliter exerceri potest humanus intellectus, vt tempus pessime perdatur, si his neglectis tempus & studium ponatur in adeo inanibus &, vti Bacon loquitur vermiculatis quaestionibus atque altercationibus, quae certe scientiarum robor frangunt. Tertiam intemperiem nominat *phantasticam* doctrinam, qua falsa modo, forte sub magna veri specie cognitio progignitur. Solide Bacon duplex esse huius intemperiei fundamentum, docet; alterum imposturam, quae in errores rapit, dum non probe considerantur, quae belle vel magna pompa proferuntur; alterum credulitatem, qua inconsideratus nec satis attentus facile decipitur, vt illa inter se confundat, quae tamem probe a se inuicem distingui debent.

§ 9.

Non sufficit, eruditionis atque scientiarum vitia detexisse, etiam verae illius virtutes ostendendae sunt, viaque aperienda, qua
eun-

eundum est ad proficuum & fructuosam disciplinarum cognitionem. Nec defuit huic suo officio Bacon, dum, posteaquam satis solide vitia declarauerat, virtutes edocuit, quae quaerendae sunt in quavis ab ipso nominata disciplina. Varias dantur omnis eruditionis diuisiones, & philosophus noster secundum tres potiores animae facultates, *memoriam* nempe *phantasiam* & *rationem*, omnes scientias diuidit in historiam, poesin & philosophiam, ita, vt naeuos in quavis istarum parte ostendat saepiusque methodum & rationem doceat, feliciter eam tractandi, emendandi & augendi. Potissimum vero multus est in commendanda historia naturali, quae hucusquae vel non, vel male tractata erat; & ob hanc causam plures Baconem primum fuisse statuunt, qui bene de conficienda historia naturae & scientiarum cogitauerit. Difficilior ex alia parte videtur omnis scientiarum diuisio, quam suam fecit Bacon, alio vero intuitu haec ipsa & nostris temporibus viris placuit, qui laudabiliter de omni eruditione promeruerunt, & propterea quoque huic diuisioni subscripserunt. B. L. B. de *Bielefeld* *) , cuius encyclopaedia ex multis nominibus laudanda est, omnes disciplinas ita, vt Baconus, ordinauit, et dum plures diuisiones antea diuidicauerat, hanc tamen naturae bene conuenientem & facillimam arbitratus est. Per eam itaque tres disciplinarum vniuersales classes statuit, quarum *prima* illas scientias complectitur, ad quas tractandas iudicium et ratio potissimum requiritur, *altera* illas, quae fingendi virtutem supponunt, et *tertia* eas continet, quae memoriam exercent. Nolumus nostrum interponere iudicium, id saltem certum est, quod, etsi diuersa ratione hic omnis disciplinarum ambitus disponi et ordinari potest, vna tamen ratio sit altera magis naturalis, faciliior et ad videndum totum magis accommodata; quae omnes virtutes secundum nostram opinionem competunt huic diuisioni, quae saltem plures alias claritate & facilitate superat, quas enarrauit Bielefeldius.

¶. 10. *Quamuis itaque Baconus ipse systema haud formauerit, fundamenta tamen plurium constituit, ita vt secundum multorum opinioniones*

*) conf. eius instit. de la politique, cuius etiam versio germanica prodit Lips. 1767. in 3 vol. in 8.

niones quasi auus nominandus sit aliarum post ipsum excultarum disciplinarum. Ego vero id eum in modum euincam, vt quasi per partes eam, quo eo felicius pateſcant Baconis merita. Nemo proſecto ante ipſum fuit, qui experientiis atque inductioni tantam vim attribuerit, vt ipſis omnia eſſe ſuperſtruenda praeciperet. Quum vero alii eruditiffimi homines omnem philoſophiam, quae hodie, & vti hodie colitur, in metaphyſicam atque mathematicam diſſecant, huius vero parentem Newtonum conſtituant; non male ab ipſiſmet iam obſeruatum eſt, Baconem ita eſſe auum mathematicae aut analyticalicae philoſophiae*). Non pertinet ad praefixum meum ſcopum, naturam huius philoſophandi rationis vberius explicare; quae a clariffimis nominatis ſcriptoribus explicata eſt; id modo addere debeo: quaſi praecipuum eſſe huius philoſophandi modi, quod experientiae quaerantur, praemittantur, ex iis vero demum cuncta, quae euincenda ſunt, et quae euinci poſſint, euincantur. Iſti, qui hiſ opponuntur philoſophi, praemittunt vniuerſalia generaliaque cognitionis principia, et ex illis demonſtrant, vel non vel pro ratione illuſtrationis tantum experientias adiucentes. Inde vero ſystemata originem trahunt, in quibus cuncta bene cohaerent, et omnia vt articuli vnius catenae inter ſe coniuncta ſunt; quae vero virtutes eſſe deſinunt, ſi omnibus hiſ probe conſideratis, demum pateſcit, quam bona, quam ordinata et pro rationibus quam ſolide ſunt demonſtrata, experientiis refragari. Nihil iam ego de eo dicam, quod experientia maximam conuincendi virtutem habeat, et ita, dum veritates ſine reſpectu ad has experientias inter ſe coniunguntur, vel de iisdem ipſa conuictio, vel vſus earum, qui in mundo et inter homines eſſe debet, perquam difficilis euadere ſoleat.

§. II.

Quando diuiditur philoſophia in ſpeculatiuam & practicam, vel maiores ſunt Baconis labores in emendanda illa, etſi quoque eximie de hac promeruit. Atqui dum in omni eruditione ſupponendae ſunt regulae, ad quas formanda eſt, haecque ergo organon et instrumentum eſſe debent, quo vti ſcientiarum cultorem oportet; philoſophia rationalis et instrumentalis inde enata atque culta eſt, quae,

*) conf. Moſhem. in H. E. Saes. 17. S. I. C. 4. §. 31. p. 403. ſeqq. S. V. Brucker in hiſtoria critica philoſophiae tom. 4. pag. 11.

quae, quam salutaris ac proficua esse possit et debeat, ieiuna saepe et ita fucata est disciplina, vt opera et tempus perdatur pessime, si isti tanta datur diligentia. Valet id praecipue de natura huius philosophiae ante Baconem. Cultura ingenii illius finis est, sed id non colitur, perditur potius et torpescit, si vocabula sique artes inanes vt philosophia rationalis discuntur et ad scientias postea adplicantur, quibus hae nondum eam obtinent faciem, quam debent habere, sed tristem, siccam et scholarum squalore vere deprauatam. Miratus ego saepius sum, qui fiat, vt ita placuerint & non paucis adhuc hodie placeant ista scripta, quae ad normas eiusmodi logices accuratissime sunt elaborata, inque eo non minimam rationem esse positam credo, quod soliditatem, tantam eruditionis virtutem prae se ferant: at vero, quando indoles soliditatis recte scitur, non illa, quam potius eius iactantia est, qua tot homines, potissimum iuuenes, qui nondum de eruditione eiusque virtutibus ac vsu rite iudicare didicerunt, decipiuntur, immo saepius corripiuntur. Ecquis putaret, illud demum solidum, quod formam dialogisticam habet, quodque, quam leue & vulgare quoque sit, accurate & in dianoëtica longa concatenatione proponitur? Quantum ego scio, iste solide cogitat, qui ex veris et certis fundamentis deducit, artem vel ostendat vel ipsam dextre celet: quod vltimum melius vbiuis habendum est, quippe cum non minoris sit artis, celare artem. Ipse Bacon, cuiusnam indolis ante sua tempora fuerit haec organica philosophia, docet, simulque sua molimina his inanibus opponit studiis. Id fuisse veterum logicorum finem, vt *argumenta* excogitarent, id suum praecipit, vt veritates & *artes* inueniantur, non *argumenta*: in eo veteres versatos esse, vt docerent *principiis*, iisque non raro putatiuis, vti eadem vocat, *conuenientia*, sine respectu, vtrum quoque cum natura conuenirent; in eo vero ipsum versari, vt ipsa *principia* explicentur: id demum egisse veteres, vt *rationes* adducerent *probabiles*, id agere ipsum, vt *designationibus* & *inductionibus* stabiliantur omnia.

§. 12.

Quum utique Bacon de hoc studio, ad certitudinem & ad usum disciplinarum aspirandi vel maxime promeruerit: addam vel vnicum locum, vnde clarissime patet, quaenam mens ipsi fue-

rit et de modo demonstrandi, qui lucusque placuerat, & de isto, quem illi substituit ut digniorem, tutiorem & naturae tam apprime convenientem. Ita statim in initio noui organi docet: „inductionem enim censemus eam esse demonstrandi formam, quae sensum tuetur et naturam premit et operibus imminet, „& postea quoque, „nemo autem reperitur, qui in rebus ipsis & experientia moram fecerit legitimam.„ Multus est potissimum in praefatione in commendanda experientia eaque adplicanda ad scientias, ut augeantur & emendentur. Omne eius organon duabus constat partibus, altera generali et propaedeutica, altera, quae arcem rei continet, specialii, haecque docet, quibusnam mediis uti debeamus ad veram et utilem impetrandam cognitionem. Equidem non sum nescius, plures non pauca disputauisse aduersus hanc, quam Bacon tanti habuit, ad eruditionem viam. Plura iudicia doctorum virorum commemorata sunt in singulari et vasta observatione, quae adiecta est vitae ipsius descriptioni *): de duobus tantum dicam. Dum inductionem adeo laudat ut tutissimum certitudinis remedium, ratiocinationis autem & ex principiis antea positis concludendi et demonstrandi modum fere nullius putat: via tamen per inductionem saepe nimis longa iudicatur, et cum non adeo rariores sunt errores, qui ex finistre institutis observationibus et experientiis proxime ortum suum habent, nec via satis tuta putatur **). Nihil ego proponam aduersus hanc sententiam, praeter vnicum. Concedam, experientias saepe esse minus longas pluribusque cautelis opus esse, ut ne, dum experiri volumus, in errores prolabamur: & aliorum experientiae non minus sunt experientiae ac istae, quas nos ipsi collegimus, modo certe sciamus, vere et legitime alios expertos esse. Alterum sagacissimi nostrae aetatis scriptoris iudicium de omni hoc Baconis organo illud est, quod laboriosam hanc disquisitionem Verulamii cum pegmate aliquo compareret, quo tamdiu tantum opus est, quamdiu opifices adhuc in domo exstruenda versantur. Hodie vero scientiarum & philosophiae systema amplum, vastum, beneque cohaerens exstructum est; nec itaque amplius hoc pegmate Baconi opus habet.

*) vid. I. c. pag. 412 sq.

**) ita disputat aduersus ipsum *Bakerns* in libello egregio: reflections upon learning chap. 2.

habemus. Si quid veri in omni hac comparatione video; vel omnis rationalis philosophia quasi pegma aliquod erit, cuius ope quivis eruditus suam ordinare debet scientiam & eruditionem, vel tantum abest, vt nunc habeamus completum scientiarum systema, omnesque rationis nostrae regiones iam satis sint cultae, vt potius quotidie adhuc hoc eruditionis aedificium emendari, augeri, nouaque ipsi adponi possint et debeant.

§. 13.

Recte omnis speculativae philosophiae parens nominatur Bacon. Ita vero in illa egit, vt postquam antea duos scientiarum fontes constituit, quorum alii in alto, alii hic infra positi forent, duas sumeret scientiarum primarias partes, alteram philosophiam, alteram theologiam non naturalem, sed inspiratam, et sacram. Triplex philosophiae obiectum cogitat, Deum nempe, naturam atque hominem, vnde triplex quoque ipsi enascitur doctrina. Omnium harum disciplinarum matrem putat *uniuersalem scientiam*, deque huius natura existimat, esse debere receptaculum axiomatum, quae particularium scientiarum non sint propria, sed pluribus earum in commune competant*). Iam ante Baconem haec notio valuit, & quidem de metaphysica, cuius indolem vero Bacon longe alio modo explicat. Eandem plane notionem, quam Verulamius de scientia sua vniuersali fouet, habet *du Hamel* de metaphysica. Adponam huius de metaphysica iudicium, et ita patebit, accurate eadem esse, quae Verulamius et *du Hamel* de hac philosophiae parte cogitauerunt. Ita vero posterior**) si de metaphysica praecipit, „prima omnium disciplinarum principia complectitur & „quasi summa capita, in quae omnium scientiarum conclusiones & „principia tandem resoluentur, & paulo postea, „admittenda est scientia, quae prima et maxime vniuersalia aliarum principia explicet, quaeque communes entis adfectiones, quae passim in vnaquaque disciplina occurrunt, demonstrat: idque vero vnius est metaphysicae, seu primae philosophiae, „

Multus est Bacon in detegendis naeuis et vitis, quibus hucusque scaturerat haec tanti aestimata metaphysica, quae tamen, prouti

B 3

uti

*) vid. hanc notionem in libello de dig. et aug. scientiar. lib. 3. cap. I.

**) in philosophia veteri & noua lib. 2. p. 253. editio Norimb.

uti ipse limites scientiae designat, tantum versatur in explicanda causa tam finali quam formali. Nolumus de potestate vocabuli disputare; id vero in laudem Baconis haud omittere possumus, ipsum probe utique edocuisse, multa esse eiusmodi generalia axiomata, quibus non exiguo emolumento in aliis scientiis uti possimus, in eo autem peccari pessime, quod homines orationis apices, non vero rerum subtilitates sequi soleant.

§ 14.

Vocabulis non raro ignorantiam occultari, res est, quae nulla eget vberiori declaratione; si itaque his nihil explicatur, ea tamen ut doctrinae & eruditionis gemmae venditantur, oppido non tam eruditio promouetur, quam potius vanitas & eruditionis inanis affectatio. Eiusmodi vero vocabula id erant Baconis tempore, in quo praecipue clara erat metaphysica.

In naturali scientia forte plurima effecit, tum, quod limites huius scientiae recte constituerit, tum, quod multam observationum congeriem posterioribus philosophis reliquerit, quibus ita bene de hac doctrina meruerunt, ut vltimae laudes Baconi tamquam parenti accuratioris physices tribui debeant. Primum quidem uti in omni philosophia ita potissimum in naturali disciplina plurima danda sunt experientiae, & profecto nemo ante Baconem in ea commendanda tot & tantas habet partes. Veram hanc explicandi & philosophandi rationem post tot molimina & subtilitates, quibus certe naturae interpretatio locum haud obtinet, introduxit. Deinde vero in libello, quem *siluam siluarum* nominavit, quique complexus plurimum ex experimentorum maximi certe momenti, ita litavit verae naturae doctrinae, ut, etsi nullius systematis erat auctor, tamen plura sint ipsius de hac philosophia merita, quam plurimum illorum, qui systemata condere amant. Nihil iam dicam de aliis ab ipso exaratis, quibus historiarum nomen dedit, & quae vel fundamenta sunt plurimum in physicis explicandorum, vel solidiores illorum explicationes, ac illae, quibus delectabantur ante ipsum philosophi. Neque cum *Cudwortho* vilius contra religionem moliminis accusari potest vir Magnus, quod in euoluendis doctrinis physicis non usque ad Deum ascenderit. Physicorum est, reddere naturales, ex natura rerum rationes, & dum supponunt in omni inquisitione hanc primam

nam causam, non negant. Cudworthus vero, qui adeo captus erat philosophia platonica, in qua vel semper Deus ex machina prodit, haud placere poterat. Parmendidis atque Democriti philosophia, quae tamen Baconi magis placebat ac platonica, dum isti naturalium rerumque naturae conuenientius philosophati erant. Mirum est, adeo suspectum fuisse Baconem Cudwortho, dum vel omnes testes in eo conueniunt, fuisse ipsum religionis pietatisue verum amantem, ita, vt equidem nesciam, vtrum magis in philosophiae aut theologiae honorem dixerit, quod de ipso seruauit Rauleius: philosophiam nempe primoribus labiis degustatam a Deo abducere, penitus haustam ad eum reducere. *)

In omni speculatiua philosophia ita demum precipit, vt, quando quis vero cum fructu huic litare velit, ab experientia ad axiomata, ab hisque ad noua inuenta ascendere, non vero opposita vice a generalibus illis ad specialia descendere debeat, quippe cum hoc modo plerumque puratiua supponantur atque praemittantur principia & his conuenienter postea reliqua ordinentur, quod quidem a sapienti naturae interprete quam maxime fugiendum foret.

§. 15.

Ex his omnibus, quae hucusque disputata sunt, id palam esse existimo, quod Bacon quasi e longinquo veram philosophiam designauerit. Haud displicet itaque acutissimi *Dav Humesii* **) de isto iudicium, qui, dum Baconem & *Galileum* eadem aetate naturali scientiae potissimum litantem, inter se comparat, longe maiorem putat Bacone Galilaeum. ***) Hic non minus nauseauit ineptias scholasticas ac Bacon, viam itaque meliorem tutioremque non tantum designauit, sed quoque eadem incessit & ita certe plurima in emendanda atque augenda philosophia naturali effecit. Positum hodie extra omnem dubitationis aleam est; omnem mathematicam quasi instrumentum esse, quo philosophus manum naturae admouere debet, & ita egit Galilaeus, Bacon vero vel nihil

*) That a little Philosophy makes Man apt to forget God as attributing too much to second Causes; but depth of Philosophy bringeth Man back to God again pag. 12. in vita Bac.

**) Geschichte von Großbritannien, Band I. p. 136, vti ex anglico idiomate versa est.

***) Vide vitam Galilaei in Heumannii actis Phil. vol. 3. pag. 261 seq. quae versio est germanica, illius descriptionis quam habemus a *Vincenzio Vinsiani*.

hil in mathesi effecit. Laude dignus est, quod maxime enixus fuerit in colligendis obseruationibus & experientis, quae tantum faciunt ad promouendam naturalem philosophiam, & eadem quoque laude dignus est Galilaeus. Hic simul vero his rite ut poterat, scientiamque ad soliditatem maiorem & *arguere* euehi, dum matheos studio tam bene tinctus erat, non ita Verulamius. Inde quoque factum est, ut, quod a Copernico acute & subtiliter excogitarum erat, Baconus rideret. Quamuis enim in eo sit rectus, quod, ut docet^{*)}, omnes scientiarum partitiones intelligi & adhiberi debeant, ut scientias potius signent aut distinguant, quam fecent & diuellant, ut perpetuo euitetur solutio continuitatis in scientiis: in eo tamen pessime errat, „quod scientia Copernici de ratione terrae equidem ex astronomicis principiis non possit, e naturalis tamen philosophiae principiis recte positis possit reuinci.“ Si fuisset in matheos studio ita, ut Galilaeus versatus, certe non contadixisset Copernico, huius potius sententiam viriliter & pluribus adhuc argumentis suffulcisset, ut Galilaeus tanto cum honore fecit, & scientiis tanto cum emolumento.

§. 16.

Et si nullo tempore plane inculta relicta est practica & operatiua philosophia: tamen ea & recentioribus temporibus istam formam nacta est, ut magis, quam vilo aevo, & ad usum & ad ordinariam methodum redacta sit. Laudantur ab illis, qui historiam harum disciplinarum conscripserunt, ii potissimum, qui multas & praecipue suas partes habuerunt in condendis systematibus, potissimum in colendo iure naturali. Ante Grotium & ante alios, qui sic bene de iure naturali meruerunt, & scripta habemus *Charrouis*, *Montangii* aliorumque, ex quibus forte, nisi in naturali Iurisprudentia, tamen in aliis practicis scientiis multa adponi possunt, quae ipsis multum lucis, multumque usus foenerantur. Neque hic vltimum locum occupat Baconis studium. Amicus equidem non erat systematis & concatenationis doctrinarum; sed eo maior erat amicus verae utilitatis atque applicationis. Hinc, dum non adeo bella practicarum scientiarum facies ante ipsum erat, & vitia detexit istorum scriptorum

*) De Dig. & Aug. lib. 4. cap. 4.

rum & quomodo rite coli debeant, grauitè monet *) Ita vero conqueritur „in huius scientiæ pertractatione, qui de ea scripserunt, perinde mihi fecisse videntur, ac si quis scribendi artem tradere pollicitus, pulchra tamen exhibeat exemplaria litterarum tam simplicium quam copularum; de calamo vero ducendo aut modis characteres efformandi, nihil præcipiat - - verum - - quibus institutis animus ad illa assequenda subigi & componi possit, aut nihil præcipiunt, aut perfunctorie & minus viliter.“ Sunt plura adhuc, eaque eximia, quæ Bacon de componenda vere fructuosa practica philosophia monet. Si vnquam pars eruditionis est, quæ magis hominum vtilitatibus inseruire, quam eruditi ingenium emendare debet; certo practicae sunt scientiæ, quæ vero ita certissime corrumpuntur, si fastidiant scriptores in rebus vulgaris versari, quæ neque ad disputandum idoneæ neque ad ornandum illustres sunt.

Duas quasi Ethices constituit summus philosophus partes, quarum prima ipsa est *doctrina de exemplari* vel *imago* boni, altera vero scientia de regimine & cultura animi, quam vltimam partem haud incomode vocat *Georgicam* animi, & hisce considerationibus immiscuit non pauca, aequè erudita ac utilia hominibusque & virtuti rectè inseruientia.

§. 17.

Quod scriptor satis celebris **) de Bacone indicat, eius nempe scripta ignis scintillas potius, quam constantem ignem referre, non a veritate prorsus alienum iudico. Succinctè cogitare solet, & tot sæpe sunt inclusa ab ipso dictis, vt evolutione rectè instituta inde systemata protrahi possint, in quibus nullæ videntur Baconis partes, quæ tamen sunt maximæ, si systematis conditor ex animo fontes designare veller, vnde sumferit hæc bene & felicissime elaborata. Nescio, vtrum Barbeyracius, vel Grotius ipse, vel alius de iurisprudentia naturali insigniter & præclare meritus, aperte alio in loco confessus sit, Baconis cogitata primam dedisse Grotio ansam, de inuenienda & colenda iurisprudentia naturali cogitandi; hoc scio, me aliquo in loco hanc confessionem legisse.

Saltem

*) De Dig. & Aug. scient. lib. 7. cap. 1.

**) Rapin reflexions sur la philosophie §. 18.

Saltem ego locum ex *Puffendorffio* adducere possum, ubi multus est in laudibus Verulamini extollendis *) & haud sine iure dicit, plurimas in philosophia post ipsum excogitatas inuentiones ipsi tamen esse attribuendas, quippe quum breuiter ab ipso explicatis largam suppeditaauerit aliis explicandi, docendi, inueniendique materiem. Et profecto, in eruditione euenire solet, vt in natura, quod per auroram demum meridies. Primo alia proponuntur, postea accuratius explanantur, & si vel fundamenta scientiae ab aliquo sint posita, alius postea, qui litteris & promouendae eruditioni natus est, solet iisdem ita vti, vt ex illis noua deducat, alia cum ipsis coniungat, & postea scientiam aliquam euehat, cuius parens propterea iure meritoque vocatur, vltimo demum loco sunt nominanda istorum merita, qui in eo versantur, vt, quod hucusque bene & solide edoctum erat, nunc systemati accurato includant, quod demum emendatur accuratius & regulis concatenationis conuenientius, immo conuenientissimum redditur. Quando secundum meam opinionem hosce sua laude haud defraudare velim: tamen magis, vt amant in scholis loqui, merentur de forma scientiae, quam de hac ipsa amplificanda, & doctrinis augendis.

§. 18.

In pluribus orationibus, quas in supremis Angliae curiis perorauit, non raro ista argumenta solide tractauit, quae ex intimis practicae philosophiae depromi debent.***) Sunt plures harum orationum, ubi non minoris suae ciuilibus prudentiae, quam iudicii altissimi tam clara edidit specimina, vt his ipsis sermonibus fauorem gentis & regis Iacobi gratiam sibi ita conciliauerit, vt postea ad istum dignitatis gradum eueheretur, in quo tam philosophice sentire tandem debebat, vanitates & esse vel splendidissimas hominum conditiones. Neque minus in epistolis, quas adhuc plures ab ipso habemus, tractauit res politicas & civiles tanti argumenti, iisque non raro pro more suo intulit ingenii tantas scintillas, vt aliis, robur dictorum Baconis si sentiant, largiri videatur amplam satis materiam, videndi & explicandi plura, quae hucusque neque tam ingeniose neque tam vaste & solide cogitauerant. Apologiam moliminum suorum in *caussa comitis Essexiae* merito ego vocare vellem

*) Conf. Specimen controuersiar. cap. 1. sect. 5.

**) Vastior earum collectio est in Rauleio: *Resuscitatio* or bringing into publick light several pieces of the works of Bacon, Lond. 1671. in fol.

vellem exemplum prudentiae suae civilis, dum, etsi meo quidem iudicio causam non adeo bonam defendebat, ita in hac apologia versatus est, ut satis magna & solida videantur, quibus usus est, argumenta.

In pertractatione eorum, quae ad ciuitatem & ad gentes pertinent, quam *artem imperii* nominat, recte obseruat Bacon, tria referenda esse ad artem imperii, nempe, ut *imperium conservetur*, ut *beatum efficiatur* & demum, ut *amplificetur* & eius fines longius proferantur; tertiam hanc officiorum legumque classem inter quaerenda adhuc reponit ipseque ingeniose satis in breuiori adiecto tractatu multa adponit, quae utique egregie faciunt ad recte iudicandum de imperiorum magnitudine gentisque fortitudine. Non nego, plura hodie existare praestantissima scripta, in quibus haec longe accuratius & solidius agitata sunt: verum Baconus ita etiam de his grauissimis praecepit, ut ipsius praecepta hodie vel magis illustrata sint vel confirmata. Vnico ego tantum utar, quo vel decem lineis id ipsum docuit, quod post eum vaste & copiose demonstratum est, & hodie adhuc expectat solidam philosophi considerationem. In eo vel summam legislator ostendit sapientiam, si leges proponit genio gentis & vilitati tam publicae quam priuatae apprime conuenientes. Recte monet Bacon: „omnes, qui de legibus scripserint, vel tamquam philosophos vel tamquam Iureconsultos id argumentum tractauisse: Atque philosophos proponere multa dicta pulcra, sed ab usu remota, Iure consultos vero, vel patriae vel romanarum, vel pontificiarum placitis obnoxios tamquam e vinculis fermocinari solere, rectissime obseruat, id omne ad viros ciuiles spectare, quibus harum legum ratio esse deberet sana, vere proficua & humana societas & salus populi & aequietas naturalis, & gentium mores & forma denique rerum publicarum. **)“

§. 19.

Praecipuum Baconis scriptum, quo multa, quae ad practicas scientias pertinent, illustrauit capita, *sermones fideles* appellauit,

C 2

*) Vide de Dig. & Aug. scient. lib. 8. cap. 3.

**) Haec omnia succincte quidem, sed egregie & paulo vberius declarauit in speciali libello quem inscripsit: a proposition to his Majesty - touching the Compiling and Amendment of the Laws of England. by Franc. Bacon. in Rauleii collect. operum part. 1. pag. 203-211. & in alio Regi Iacobo oblato sub titulo. an offer to King James of a digest to be made of the Laws of England in Rauleii collect.

de quibus ipse in dedicatione ad ducem *Buchinghamiae* dixit, has delibationes ex omnibus suis operibus fuisse acceptissimas. Forſitan ea omnia, quae summam totius Ethices conſtituunt, ita explicuit, vt ego neſciam, vtrum hi ſermones magis iudicii ſoliditate, quam ingenii fertilitate ſint commendandi, hoc ſcio, ex vtroque hoc capite has Baconis meditationes inter vtiliſſimas & ſagaciſſimas eſſe referendas. Quum noſtris temporibus accuratius diſciplinaram limites ſint conſtituti, quam Verulamii aetate, potiſſimum illarum, quae ad leges & ad officia ſpectant; hoc praefantiſſimum Baconis ſcriptum ita eſt compoſitum, vt declaret multa & difficilia & illuſtria officiorum loca; quapropter & in politicis & in oeconomicis multo eſt emolumento, ſi harum rerum accuratior & ſolidior intenditur inueſtigatio. Profundae ſunt eruditionis ſermones iſti, ſed, prouti Bacon paucis multa dixit, etiam in his ſermonibus ita breuitatis ſtudioſus ſaepe videtur, vt plura ſint intellectu difficilia, quae vero illi, qui attentus ſatis & qui ſibi familiarem reddidit Baconis cogitandi rationem, & qui bene in philoſophia verſatus eſt, largam concedunt materiem, amplificandi eruditionem & recte de homine eiusque natura iudicandi. Quae *Montangius* belle & copioſius, Bacon ſolide & contractius atque ſubtiliter praecepit, ita, vt hic Summi Viri libellus a ſapientiſſimis rerum iudicibus haud ſine iure inter vtiliſſima eius ſcripta ſit relatus, propterea quoque ſaepius in plures alias linguas eſt translatus. *)

Deprehenduntur in illo alia, quae ſaepius diſceptationum materies fuerunt; & tunc, cum Verulamius & erroneam tueretur ſententiam, adeo tamen acute & ingenioſe eam defendit, vt ex ipſo non pauca, quibus multum ineſſe roboris videtur, ſui erroris argumenta ſumantur ab his, qui eandem defendunt. Pertinet v. c. antiqua iſta ac ſolemnis in hunc locum quaefitio, vtrum atheiſmus ſit ſanior & melior ſuperſtitione, vel vtrum oppoſita ſententia vera ſit; in qua cauſſa Bacon ſententiam Plutarchi, qui non ſic exitiale putat atheiſmum ac ſuperſtitionem, & ſuam fecit opinionem **) putet,

*) Ille, qui 1762. Wratſlaviae hos ſermones in germanicam linguam vertit (moralifche, politifche und oeconomiche Verſuche) putat quidem in adiecta praefatione: numquam illos antea, germanice prodiſſe, ſuamque verſionem primam eſſe, ſed *Stollius* in hiftoria eruditionis commemorat verſionem Norimbergae 1654 editam ſub titulo: *getreue Reden*, qua autem ego quidem nunquam vti potui.

**) Conf. ſerm. fidel. cap. 17.

putet, impietatis atque opprobrii esse, contumeliosam & Deo indignam, infidelitatis autem, nullam de ipso habere opinionem. Postea Baylius *) hanc Baconis sententiam acerrime propugnauit, & ita exercuit doctorum ingenia, vt, qua specie ab aliis defensa, ab aliis quoque sit impugnata.

§. 20.

Variae sunt atque fuerunt tractandi moralia methodi, & vna ex potioribus in doctrinis politicis, fingendi ratio. Iam celebris est ante Baconis tempora *Thomae Mori Vtopia*, in qua laudanda vel omnes sui temporis conspirauerunt eruditi. *Erasmus* **) potissimum in epistola ad Vldric: *Huttenum* multus est in commendando hoc Mori libello. Adeo placebat Mori Vtopia, quia, vt *Erasmus* de eo monet, *hoc consilio Morus Vtopiam edidit, vt indicaret, quibus rebus fiat, vt minus commode habeant respublicae, sed britannicam potissimum effinxit.* In eam vero totus erat *Verulamius*, vt litterae & disciplinae augerentur, ex eo capite quoque agere incepit, vt *Morus*, vt nempe non quidem rem publicam tam complete, ac ille fingeret, sed eam tantum, in qua vere et vtiliter scientiae colantur atque emendentur. Inde enata est *noua* Baconis *Aelandis*, in qua sub fictione domus *Salomoneae* potissimum commendauit culturam scientiarum et naturae recte instituendam interpretationem. Eodem, et forte maiori adhuc iure ad has politicas Baconis lucubrationes ingeniosae ipsius considerationes de Europa eiusque statu pertinent ***) , quas in chartam coniecit, saltem multa ex parte, cum modo annum aetatis suae vicesimum ageret. Characteres ibi pingit omnium imperantium, qui tunc in Europa principatum tenebant. Potissimum multo iudicio et multa sagacitate statum germaniae descripsit. Nisi primum Baconis scriptum est, tamen certe vnum ex primis & in eo iam iam, quisnam sit futurus, satis clare patefecit.

§. 21.

Ex omnibus hucusque agitatis id a me euictum esse credo, *Verulamium* optime promeruisse de scientiis ita, vt, si quoque non tantae sint ipsius partes in augendis illis, plurimas tamen habuerit

C 3

in

*) In eius pensées diverses §. 113.

**) conf. lucubrat. *Thomae Mori* pag. 503. sq. edit. Basil. an. 1563.

***) of the state of Europe: de tempore, quo scriptus fuerit hic libellus, subtiliter disputatur in biograph. angl. vol. I. pag. 309. in adiecta nota B.

in via vere regia ostendenda ad illas tam emendandas quam mirum in modum augendas.

Variant quidem hominum doctorum de Bacone iudicia, ita, ut ab aliis supra modum laudetur, ab aliis vero vitiorum accusetur, quae ingenium eruditi non modo non ornant, verum potius vehementer deformant. Sunt, quod negari nequit, plures in illius scriptis noui, obscuri, insolitique termini, quibus negotium facessit lectoribus. Breuitatis quoque adeo dum studiosus fuit, accidit ipsi, quod euenire solet ex hoc nimio breuitatis studio, ut obscurus factus sit. Attentum ergo, exercitatum et philosophiae in-nutritum poscunt Baconis scripta lectorem. At vero falsum id profecto est, cuius ipsum reum facit *Conringius*, affectasse nempe principatum in omni philosophia. Adduxi supra locum, vnde id patere existimo, quod nec me: hodi nec systematis fuerit amicus, potius quod id semper egerit, ut ipsi cogitent isti, qui eruditi videri volunt, non interpretentur solummodo praeceptorum doctrinas, interpretentur potius naturam. Cognouit philosophiae, quae tunc adeo amabatur, imperfectiones, et eandem reformandi, felix fecit, uti de ipso iudicat *Baylius*, periculum *). At veterum doctrina equidem non ita instructus fuit ac *Conringius*, sed prorsus rudem fuisse veterum placitorum, hoc oppido falsum est, & in egregio scripto *de veterum sapientia* ac in alio, quod *de principiis atque originibus* agit, siue de philosophia Parmenidis, Telestii et Democriti, satis demonstrauit, ita ipsum esse versatum in veterum lectione, ac *Conringius* numquam fuisset, si museo raro inclusus tot tamque grauius functus fuisset muneribus. Sapientissimus utique et splendidissimus fuit, uti eum nominat *Popius* **), sed vtrum miserrimus ob fatalem fortunam, cum qua collectandum ipsi erat post maximas, quibus gaudebat antea, dignitates, hoc ego quidem ignoro.

§. 22.

Considerauimus hucusque Baconem ut philosophum & ut eruditum, hocque respectu vel omni laude ipsum dignum putamus; si vero ut homo, ut amicus, ut cuius repraesentatur, forsitan non adeo bene de ipso iudicari potest. Sunt alia in vita eius, quae haud placebunt, & quibus rite consideratis tantum abest, ut dextre ac solide dese-

*) in eius dictionaire historique critique artic. Bacon.

**) in ipsius essays on man.

defendi possit, vt potius concedi debeat, ita ipsum vtique pessime deseruisse ea, quae prudens rerum humanarum iudex numquam deserere debet. Haud placet, quod adeo anxie atque solícite rogauerit munera, in illa potissimum vitae suae parte, dum nondum admotus erat publicis muneribus. Se, ingeniumque suum aliis ostendere, vt hunc in modum res hominis externae emendentur, non modo iuris sed quoque officii est: Bacon vero, dum haec omnia egerat, et forte non satis bene, quum maiorem spem in aliis reponeret ac in agnatis & adfinibus in aula Elisabethae plurimum valentibus, spe sua deiectus haud animum viro dignum ostendit, sed potius demum, se nimis subactae Comitissae clientelae committere ab eoque adeo stipendium acceptare coactus est. Comes vero vbiuis se praestitit fidum atque constantissimum amicum; & quid foret Bacone dignius, quam perpetua et aeterna erga fautorem mutua amicitia? Res vero aliter cecidit. Comes gratia Reginae orbatus, non habuit amplius Baconem amicum, sed infensum potius hostem, qui, dum causam Elisabethae contra amicum gerere ipsum oportebat, ita eam gessit, vt capite demum plecteretur, cuius poenae Verulamius suator erat & actor dexterrimus. Desperat ipse in apologia sua, de impetrando plausu ciuium, & rem omnem ex eo demum titulo defendit, officia erga Reginam fortiora esse illis erga amicum *). Numquam negabitur officii veritas, nostrumque non est, causam Reginae eiusque iustitiam hic defendere; si vero et haec omnia conceduntur, plures nihilominus cogitari possunt legitimae causae, quibus vti potuisset Bacon, quominus in hac causa is ipse causam Reginae agere, causamque mortis Comitissae solícitare debuisset **).

§. 23.

Euectus demum ad summas dignitates statim deiectus sua est fortuna pessime; cuius rationes sic designantur. Nimis rerum domesticarum incurius magis gloriae suae quam veri emolumenti studiosus demum studio ducis Buchinghamiae custos figilli regni factus est: verum dum adeo indulgeret seruorum negligentiae, maleque

*) omnia in hac apologia redeunt ad hanc legem, vbi enarrat multa comitis in ipsum merita et ita demum rem suam defendere annuitur. vid. Bacon's apology touching the late Earl of Essex in Rawley's collection.

**) multa sunt quoque aduersus hanc Baconis agendi rationem disputata in nota G. saepius adductae illius biographiae.

leque res suas oeconomicas curaret, vel in suum, vel vt alii commemorant, in Regis commodum, obfignavit hoc sigillo illa axiomata, quae aliis plurimis ciuibus exitialia fuerunt. Conquesti sunt postea plures de hac ipsis illata iniuria, atque vel culpam, si sua, haud poterat defendere, vel, si regis, nolebat, & ita demum dignitatibus omnibus priuatus, eiectus est ex numero regni procerum, itaque pauper vixit, vt saepius regem adire coactus sit, vt nancisceretur, vnde viuere possit. Nolumus in hanc causam accuratius inquirere, neque nostri iam est definire, vtrum potius regis et ducis Buckinghamiae martyr fuerit, ac suorum vitiorum poenam luerit, de qua re nondum conueniunt eruditi *): id modo addidisse sufficiat, omni respectu, vel vere excusetur Bacon, vel commiserit crimina, quorum fuit accusatus, mirum in modum prudentis Viri rationem deposuisse. Vel adulatione famam suam pessima conspurcavit, vel supina negligentia eo adductus est, vt demum crimina commiserit, quae nefandissime obsunt virtuti, qua antea splendebat. Magni profecto Viri est, mundo inferuire, sed suarum rerum haud deponere curam: Leuitas saltem est, permittere, vt vitia ac crimina sibi imponantur, quo solummodo aliorum gloriae consulatur: ea ipsa committere, scelus est, quod saepe magis in inaduerentia fundamentum est quam in mente, quae probitatis inimica scelera quaeuis committit.

Vt dicam, quod res est, primarius certe erat philosophus, litterarum gloriaeque ex illis obtinendae nimis studiosus, ita, vt ex naeuis nihil quidem ipsius gloriae ex eruditionis ratione detrahi possit, multum vero iidem detrahant honori ipsius ciuili. Vir Magnus fuit, & maior fuisset, si a se & a studia solum intentus vitam a mundo atque negotiis publicis alienam egisset, & maximus, si, quis fuit eruditus, & fuisset amicus, ciuis, politicus, subditus.

Nos vero lubenter applaudimus laudibus, quas heres ipsi supra sepulcrum congeffit, quod nempe lex facundiae fuerit verumque scientiarum lumen!

*) vid. l. c. pag. 430.

ERRATA.

pag. 14. l. 26. lege est p. 15. l. 3. *Parmeniis* pag. 16. lin. 5. *enexit*: reliqua dentur negligentii hypothetae.

PRAE.

PRAENOBILISSIMO
HONORVM PHILOSOPHICORVM CANDIDATO

S.

IOH. CHRISTIAN FOERSTER.

Recte agis PRAESTANTISSIME BIRNER, quod vitam academicam publico dexteritatis & eruditionis TVAE documento finire & in patriam Magistri dignitate ornatus redire velis. Non adeo frequentes hodie sunt disputationes academicae, & rarius Commilitones consilium, ita litteris operam dandi capiunt, ut in fine periodi academicae cum laude reportare possint in patriam acquisitam eruditionem illiusque praemia ipsis in academia iam concessa.

Fuisti apud nos tres integros annos & commendavisti TE. & diligentia in litteris addiscendis & belle compositis moribus ita, ut placueris vel omnibus illis quibus intimus notus factus es. Plura, quae hic didicisti, statim quoque docuisti & hoc eum in modum, ut inde non parum honoris reportaveris. Quumque res TVAE postularent, ut antequam valediceres academiae, Patronis atque Fautoribus TVIS publica disputatione ostenderes, non male a TE collocatum fuisse

D

aca-

academicum tempus; suasor ego TIBI fui, ut simul honores in philosophia summos ambires. In examine a collegio Philosophorum TECVM instituto ita ad quaestiones ex variis scientiis & artibus respondisti ut praeter TVAM nobis declaratam eruditionem spem optimam de TE apud nos concitaueris.

In eligenda ad disputandum materia rem arduam TIBI sumfisti & quum omnis libellus praeter pauca, quae ego addidi aut limavi, TVVS sit, haud dubito, quin masculè eundem sis defensusurus. Eius me modo piget, quod neque anglicanam neque illam Verulamii operum editionem, quae apud Batauos editata est, TIBI concedere potuerim. Plura desunt in illa, qua usus fuisti, quae non minus ad eius philosophiam pertinent, etsi adhuc a me habueris illam Rauleii collectionem, quae tamen plura complectitur, quibus destituta est illa editio, qua plerumque utuntur.

Gratulor nunc ex animo finitum cursum academicum, hoc eruditionis TVAE specimen, & summos in philosophia honores in TE conferendos. Redux in patriam omni assiduitate & virtutem cole & eruditionem, ut ita bene de ecclesia, de republica & de TE ipso merearis. Mei TVI studiosissimi viue memor & me amare non intermitte. Vale. Dedi in Fridericiana regia d. 27. April 1771.

BIR-

BIRNERO

AMICO SVO CONIUNCTISSIMO,

S. P. D.

CHRISTIANVS BENIAMIN UBER.

OPPONENS.

*Ornatus igitur philosophi honoribus redibis in communem patriam!
Mirifice, crede mihi, gaudeo, vehementerque laetor, imprimis
cum intelligo, non immerito, MI BIRNERE, hanc TIBI digni-
tatem tribui: id quod vel haec ista TVA dissertatio demonstrat.
Quod enim accidere videmus, ut hominum ingenia quo acriora sunt
in litterarum studiis, eo meliora & praestantiora ament prosequan-
turque, illud quidem et TV, ut aliis rebus, ita hac ipsa TVA
dissertatione luculenter significas, repraesentante hominem nutritum et
delectatum potissimum Baconi, immortalis illius philosophi, ac fere
vnici vnicae, quae vera est et genuina, philosophiae parentis, do-
ctrina*

strina atque praeceptis. Itaque ex omni animo hunc TIBI, MI BIR-
NERE, Baconi genium gratulor, qui ipse maximus philosophorum
honus est ac ornamentum. Adsit idem ille per omnem TIBI vitam!
De TE vero gratulor nostrae patriae, mibique adeo ipse. Vale,
VIR AMICISSIME, & quem adhuc amasti, in posterum ama.

Halae, a. d. XXVI Aprilis, c16occlxxi.

00 A 6312

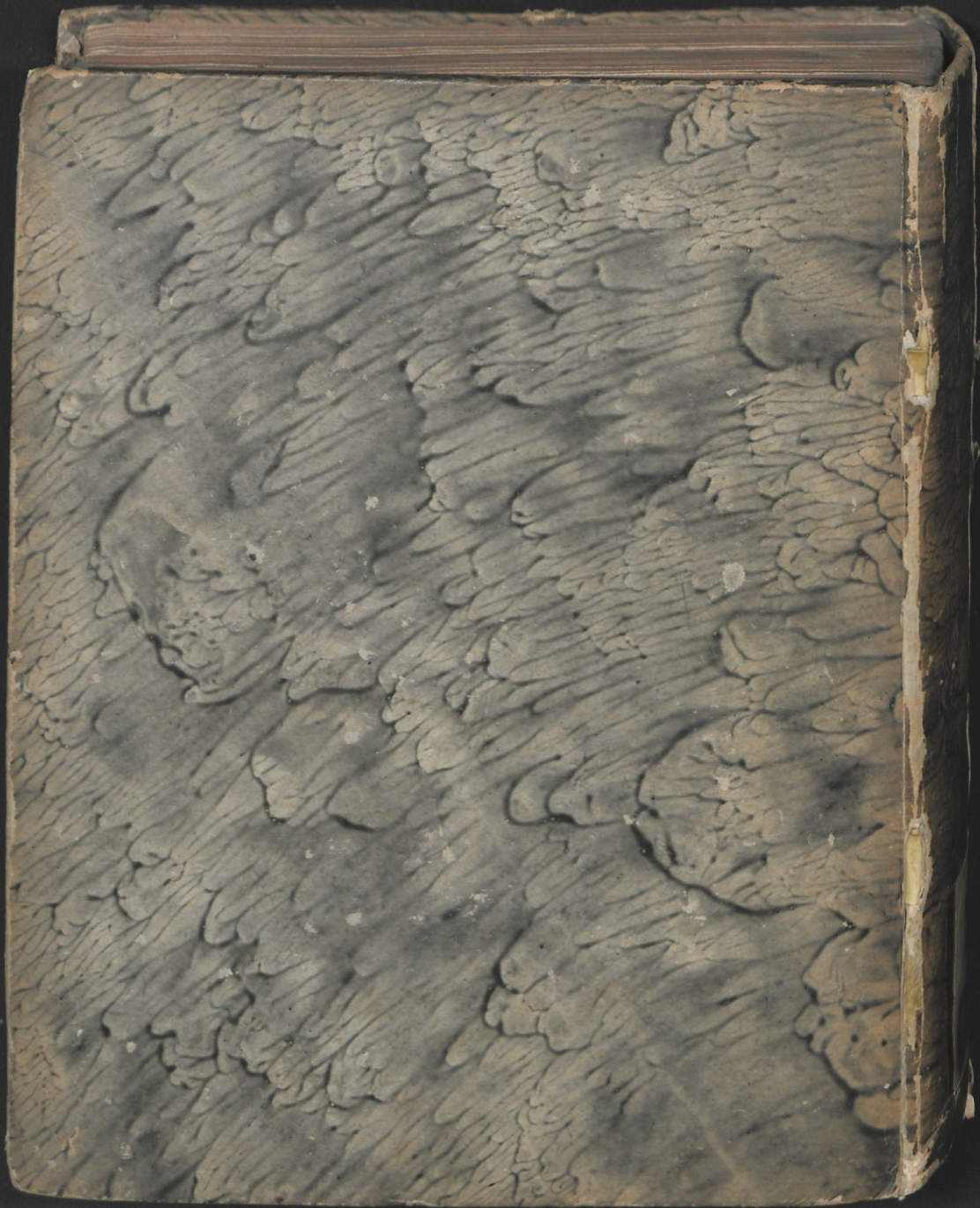
ULB Halle 3
002 835 673

58

Retro ✓

Q. D. B. V.
DISSERTATIO INAUGVRALIS PHILOSOPHICA
DE
PHILOSOPHIA
BACONIS VERVLAMII

QVAM
EX INDVLTV AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM
ORDINIS
PRAESIDE
IOH. CHRISTIANO FOERSTER
PHILOSOPHIAE PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO

AD
CONSEQVENDOS SVPREMOS IN PHILOSOPHIA
HONORES

DIE XXIX APRIL MDCCLXXI.

H. L. Q. C.

DEFENDET

A V C T O R
CHRISTIANVS GOTTLOB BIRNER
BRIEGA-SILESIVS.

HALAE
LITTERIS BEYERIANIS.